

mgr Katarzyna Pubanc-Zalewska
Konserwacja Malarstwa i Rzeźby
85-149 Bydgoszcz
ul. Jesionowa 3

Bydgoszcz 23.07.2024 r.

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH FUMIGACJI KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO
PW. NAWIEDZENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARII
PANNY I BŁOGOSŁAWIONEGO STEFANA WINCENTEGO FRELICHOWSKIEGO W
JASTRZĘBIU**

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH FUMIGACJI KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO PW.
NAWIEDZENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARII PANNY I BŁOGOSŁAWIONEGO STEFANA
WINCENTEGO FRELICHOWSKIEGO W JASTRZĘBIU**

MIEJSCE Kościół pw. NMP i bł. Wincentego Stefana Frelichowskiego w Jastrzębiu

WYMIARY w rozwinięciu - 650 m², więźba dachowa – w rozwinięciu – 350 m².

OPIS

Orientowany, drewniany o konstrukcji zrębowej i sumikowo-łatkowej na podmurówce z głazów granitowych, spojonych wapienno-cementową zaprawą, o ścianach oszalowanych, a dachach siodłowych. Korpus założony na planie prostokąta z węższym i niższym prezbiterium zamkniętym trójbocznie. Od strony zachodniej w korpusie wtopiona niska, kwadratowa wieża. Do zachodu murowana kruchta z imitacją konstrukcji szachulcowej. Malatura pochodzi z 1858 roku. Od zachodu wybudowany chór muzyczny wsparty na ośmiu słupach. Prezbiterium przedzielone prostą ścianą za ołtarzem głównym. Zakrystia wydzielona między trójbocznym zamknięciem prezbiterium a prostą ścianą wewnętrzną. Nawę główną oświetlają cztery witraże, a prezbiterium kolejne dwa z 1964 roku.

Na wyposażenie składają się: polichromowany ołtarz główny i dwa boczne o cechach barokowej snycerki z 1. połowy XVIII w. Tłem ołtarza głównego jest namalowana czerwona kotara. Ażurowe ornamenty ołtarza nawiązują do wzornictwa manieryzmu niderlandzkiego i przedstawia powyginane, stylizowane wicie roślinne z fantazyjnymi kwiatami i pękami owoców, po obu stronach tabernakulum znajdują się herby fundatorów świątyni na czerwonym tle: Nałęcz i Larysza. Obrazy w ołtarzu głównym: Nawiedzenie z XIX wieku, zasłonowy Święta Trójca z przełomu XIX i XX wieku oraz w zwieńczeniu św. Jan Ewangelista z XVII wieku wszystkie namalowane przez nieznaną artystów techniką olejną na płótnie. W południowym ołtarzu bocznym współczesne obrazy: Matka Boska Nieustającej Pomocy, zasłonowy Matka Boska Częstochowska, w zwieńczeniu przedstawienie św. Józefa z XVII wieku w towarzystwie rzeźb św. Stanisława z XV wieku i niezidentyfikowanego świętego. W północnym ołtarzu współczesne obrazy: Serce Jezusa, zasłonowy bł. ks. Stefan Wincenty Frelichowski - drugi patron parafii, a w zwieńczeniu ukrzyżowanie w otoczeniu figur złego i dobrego łotra. Ponadto na ścianie zawieszono XIX wieczny obraz św. Antoniego Padewskiego. Wyposażenie uzupełniają chrzcielnica o cechach rokokowych przedstawiająca wzburzone wody Jordanu podczas chrztu Jezusa z 1. połowy XIX w., ambona z XVIII wieku z ośmiobocznym polichromowanym koszem dekorowana snycerskimi emblematami i zamknięta u dołu szyszką, renesansowy kielich, monstrancja z 1738 roku oraz cztery lichtarze cynowe wykonane w XVIII w.¹

IDENTYFIKACJA PROBLEMU

¹ Opis pochodzi ze strony internetowej: <https://zabytek.pl/pl/obiekty/g-259798>, [dostęp 15.12.2023 r.]

Od dłuższego czasu można zaobserwować ślady żerowisk szkodników drewna na wielu elementach kościoła – osypująca się mączka oraz liczne otwory wylotowe. Dotyczy to zarówno elementów, np. stropu, jak i elementów ruchomego wyposażenia wnętrza kościoła, np. ołtarze lub ławki. Aktywny żer owadów powoduje osłabienie struktury drewna, a zaniedbanie tego problemu może doprowadzić do całkowitej destrukcji drewna, co oznacza nieodwracalne utracenie zabytkowego, drewnianego obiektu. Zabieg fumigacji jest w tym wypadku konieczny i powinien być przeprowadzony w pierwszej kolejności przed przystąpieniem do innych działań konserwatorsko-restauratorskich.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DLA FUMIGACJI I IMPREGNACJI

Fumigacja to sposób zwalczania szkodników przy użyciu fumigantów, czyli środków chemicznych postaci płynów i gazów, których cechuje silne działanie grzybobójcze i owadobójcze. Preparat Deltax IT jest jednym z najskuteczniejszych dostępnych na rynku, bo działa na owady we wszystkich fazach ich rozwoju i impregnuje drewno na kilka lat. Środek Deltax IT jest mieszaniną w której substancją czynną jest permetryna. Permetryna jest syntetycznym, organicznym związkiem chemicznym zaliczanym to insektycydów trzeciej generacji. Permetryna jest silnie toksyczna dla owadów, organizmów wodnych i kotów, a jednocześnie stosunkowo nieszkodliwa dla ludzi i innych organizmów wyższych. Można ją zatem stosować bezpiecznie przy czym daje możliwość profilaktycznego zabezpieczania drewna czego nie można powiedzieć o innych środkach z fosforowodorem. Można ją nanosić w formie płynnej przez natrysk, nakładanie pędzlem lub zanurzanie. Płyn prawie bezbarwny, bezwonny w którym substancja czynna produktu ulega biodegradacji, a substancje nośnikowe są zasadniczo eliminowane poprzez fazę gazową. Szkodliwość środka wymaga stosowania go wyłącznie przez wyspecjalizowane firmy mające doświadczenie w tego typu pracach.

Niezbędne działania to :

1. Przygotowanie obiektu - wnętrza kościoła, sprzętów znajdujących się czyli ołtarzy, ławek, ambony, szafy organowej, chrzcielnicy jak i więźby dachowej poprzez umożliwienie swobodnego dostępu do nich. Zorganizowanie rusztowań i drabin które pomogą w dotarciu do każdego z elementów i na każdej wysokości. Służby wykonujące zabieg zaopatrzone są w odzież ochronną, rękawice, maseczki gazowe i okulary ochronne oraz sprzęt rozpylający i służący do nanoszenia metodą pędzlowania środka.
2. Oczyszczenie wszystkich elementów z kurzu i luźnych nalotów.

3. Konieczne uszczelnienie wszystkich otworów okiennych i drzwiowych by umożliwić głęboką penetrację środka zapobiegając jego ulatnianiu.
4. Rozłożenie fumigantu wewnątrz budynku. Ilość fumigantu należy dobrać na podstawie kubatury obiektu. Wymagany czas fumigacji od trzech do siedmiu dni.
5. Przez cały okres fumigacji należy kontrolować proces gazowania i szczelność folii zabezpieczającej. Obiekt musi być zamknięty i wyłączony z użytkowania.
6. By wzmocnić działa środka oprócz formy natryskowej można zastosować nakładanie preparatu pędzlem na fragmenty najbardziej zaatakowane przez owady.
7. W wypadku punktowego pojawienia się szkodników możliwe ponowne fragmentaryczne nanoszenie preparatu pędzlem.
8. Po zakończeniu fumigacji należy gruntownie wywietrzyć kościół a materiały ochronne poddać utylizacji.

K. Pubanc-Zalewska
Dypl. konserwator

Katarzyna Pubanc-Zalewska